

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Prawa i Administracji

Wydział Prawa
i Administracji

dr hab. prof. ucz. Maciej M. Sokołowski

RECENZJA

pracy doktorskiej

Pana magistra Tomasza Henryka Marca

**„Spółdzielnia energetyczna jako podmiot
transformacji energetycznej – aspekty prawne”**

napisanej pod kierunkiem naukowym

dr hab. prof. ucz. Anety Suchoń

9 stycznia 2026 r.

Niniejszą recenzję przedkładałam w związku z powołaniem mnie przez Radę Naukową Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na recenzenta rozprawy doktorskiej p. mgr. Tomasza Henryka Marca (dalej: „rozprawa” lub „praca”), w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych p. mgr. Tomaszowi Henrykowi Marcowi (dalej: „Kandydat” lub „Autor”).

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki¹:

[r]ozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora albo pod opieką promotora i promotora pomocniczego, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne dokonanie artystyczne, oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.

Z uwagi na powyższe, przedmiotem zainteresowania objętym ramami niniejszej recenzji jest rozprawa, która biorąc pod uwagę dyscyplinę reprezentowaną przez Kandydata, powinna, po pierwsze, stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego przez Kandydata, po drugie, wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w dyscyplinie naukowej nauki prawne, po trzecie, świadczyć o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydata. Uwzględniając te kwestie, podjąłem się wnikliwej lektury przedmiotowej rozprawy celem dokonania jej rzetelnej oceny pod kątem tego, czy przedstawione powyżej kryteria ustawowe zostały spełnione przez jej Autora.

Wynik tej oceny jest **pozytywny**, co przedstawiam w dalszej treści niniejszej recenzji, w siedmiu jej częściach ujętych poniżej.

¹ t.j. z 2017 r., Dz.U. poz. 1789.

1. Wybór tematyki pracy i jej uzasadnienie

Praca swoją tematyką obejmuje problematykę transformacji energetycznej. Jest to niezwykle ważne zagadnienie problemowe mające kluczowe znaczenie dla obecnych i przyszłych stosunków społeczno-gospodarczych. Autor słusznie zauważa, że transformacja energetyczna – „współcześnie definiowana ... jako proces odchodzenia globalnego systemu energetycznego od konsumpcji paliw kopalnych, na rzecz technologii niskoemisyjnych, mający na celu wspieranie realizacji międzynarodowych celów ograniczania zmian klimatu” (s. 14)² – „stanowi element globalnego wyzwania” (s. 13), mając jednocześnie wymiar krajowy, stanowiąc „istotne wyzwanie dla polskiego systemu energetycznego”, s. 23). Słowa te mają swoje pokrycie w dokumentach przyjmowanych na różnych forach międzynarodowych, tak na poziomie globalnym (Organizacja Narodów Zjednoczonych i jej agendy) jak i europejskim (Unia Europejska i jej organy), mając swoje przełożenie na perspektywę krajową – strategię i polityki rządowe, w tym politykę energetyczną państwa przyjmowaną zgodnie z art. 15a ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne³.

Uwarunkowania te sprawiają, iż transformacja energetyczna staje się coraz bardziej popularnym obszarem badań, w ramach którego powstają to coraz liczniejsze prace (w różnych językach, przede wszystkim angielskim, ale zauważyć należy również te opracowane w języku polskim). Popularność tej tematyki nie sprawia jednak, że Autor w niejako sztuczny, naśladowczy sposób włącza się w ten nurt. Odnotować należy bowiem prace Kandydata (tak własne jak i współtworzone), z których część wsparła rozprawę, będąc w niej cytowanymi. Są to m.in. takie pozycje jak praca zbiorowa pt. *Energy cooperatives in selected countries of the world – Legal and economic aspects* (Poznań 2023, red. A. Suchoń oraz T. Marzec), rozdziały pt. „Energy cooperatives development in Poland” w pracy zbiorowej pt. *Energy Cooperatives: How to* (Berlin 2021, red. I. Tyshchenko, T. Kanafotska) oraz pt. „Energetyka obywatelska – spółdzielnie

² Odwołania do numerów stron bez wskazania źródła stanowią odwołania do pracy.

³ t.j. z 2024 r., poz. 266, ze zm.

energetyczne, klastry energii oraz prosumenci energii odnawialnej” w *Podręcznik OZE, Ekonomia, technika, prawo, samorząd, społeczeństwo* (Warszawa 2022, red. P. Gołasa), a także artykuły naukowe: T. Marzec (2021) „Prawne perspektywy rozwoju spółdzielni energetycznych w Polsce” *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny* nr 2(10); T. Marzec, T. Mądry (2022) „W końcu znamy zasady rozliczeń spółdzielni energetycznych” *Energia i Recykling* nr 5(53), T. Marzec (2023) „Rozwój energetyki obywatelskiej na obszarach wiejskich w Polsce” *Przegląd Prawa Rolnego* nr 1(32); A. Suchoń, T. Marzec (2025), „Selected legal, financial and social issues related to energy cooperatives and other cooperative entities in the context of energy transition in Poland, with a particular focus on rural areas” *Journal of Energy & Natural Resources Law* nr 3(43).

Ważne miejsce w odniesieniu do transformacji energetycznej pełni kwestia rozwiązań prawnych i ram regulacyjnych (które to mogą przyspieszać lub spowalniać jej proces), a także podmiotów uczestniczących w transformacji energetycznej. Te trzy obszary – transformacja energetyczna – prawo – a także wybrany przez Autora uczestnik transformacji energetycznej, tj. spółdzielnia energetyczna, wspólnie tworzą przedmiot odniesienia prowadzonych w rozprawie rozważań. Warto zaznaczyć, iż nie tylko przedmiot ten został wskazany w tytule rozprawy („Spółdzielnia energetyczna jako podmiot transformacji energetycznej – aspekty prawne”), ale i został przez Autora wyjaśniony w zakresie jego kluczowych elementów (zob. „1.1. Wyjaśnienie tytułu oraz określenie tematyki badawczej”, ss. 13 – 15).

Odnosząc się jeszcze do samego tytułu docenić należy jego syntetyczny charakter, przy czym dodanie pewnego zawężenia (np. poprzez wprowadzenie określenia typu „wybrane ...”, „kluczowe ...”, „podstawowe ...”, czy też „problematiczne aspekty prawne”) mogłoby nieco doprecyzować ujętą w rozprawie materię. Obrane przez Autora podejście nie jest jednak błędne, zaś powyższa uwaga ma charakter wniosku racjonalizatorskiego do ewentualnego wykorzystania (np. na etapie prac związanych z publikacją rozprawy).

2. Struktura pracy i niektóre jej elementy

Rozprawa składa się z ośmiu rozdziałów, z których pierwszy („Rozdział I Rozważania wprowadzające”) i ostatni („Rozdział VIII Rozważania końcowe”) stanowi odpowiednio wprowadzenie i podsumowanie. Struktura pracy jest rozbudowana, Autor w ramach poszczególnych jej części poziomu drugiego („podrozdziały”, zob. s. 93, s. 97) oraz poziomu trzeciego (bez nazwy – aczkolwiek przyjąć można, iż są to „sekcje”, por. s. 175) wprowadza odpowiednio blisko 50 podrozdziałów (1.1., 2.1., itd.) i ponad 40 sekcji (3.1.1., 3.1.2., itd.).

Strukturę tę uzupełniają „Wykaz skrótów” (na początku pracy) oraz rozbudowana, licząca kilkaset pozycji „Bibliografia” (na końcu pracy). Oba te elementy zostały rozbite na mniejsze części. O ile zabieg ten uważam za celowy w kontekście „Bibliografii”, o tyle jako czytelnik, optowałbym za jednolitym „Wykazem skrótów”. Odnosząc się dalej do „Bibliografii” wskazać należy, że Autorowi udało się zebrać pokaźną kolekcję źródeł ujętych w różne kategorie, z których wyróżnić trzeba „Literaturę”. Jest to zbiór zawierający blisko 400 pozycji (monografii, prac zbiorowych, rozdziałów w pracach zbiorowych, a także artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie). Zaznaczyć przy tym należy, iż są to zarówno pozycje polskojęzyczne jak i zagraniczne, opublikowane w języku angielskim, niemieckim czy włoskim.

Tak opracowana „Bibliografia” świadczy o rozległym spektrum prac przeprowadzonych przez Autora na potrzeby przygotowania rozprawy, wykazując również wiedzę Kandydata w analizowanym obszarze, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W kontekście zakresu bibliograficznego, nie zauważam istotnych braków, odnotowując prace właściwe dla analizowanej problematyki (aczkolwiek dyskusja ta ma niejednokrotnie charakter względny, stąd wybór pozycji bibliograficznych ma zawsze charakter autorski).

Oceniając strukturę rozprawy docenić należy także wspomnianą już część dotyczącą tematu pracy („1.1. Wyjaśnienie tytułu oraz określenie tematyki badawczej”). Uzupełniają ją odpowiednio podrozdziały „1.3. Uzasadnienie wyboru tematyki

badawczej” oraz „1.2. Obecny stan badań”. Drugi z nich to klasyczny „przegląd literatury przedmiotu”, w którym ujęto prace polsko i angielskojęzyczne mające znaczenie dla analizowanej w pracy materii.

Pochwalić należy także wprowadzenie do rozprawy części „1.6. Struktura pracy oraz zastosowane metody badawcze”. Po pierwsze, rozprawa musi sama odwoływać się do swojej struktury, wykazując przy tym wewnętrzną spójność strukturalną, tak by umożliwić poznanie *intentio operis* wraz *intentio auctoris*⁴ (podobnie – powinna przedstawiać cele badawcze – co w przedmiotowym przypadku również ma miejsce, zob. podrozdziały 1.4. oraz 1.5.).

Po drugie, w rozprawie Autor słusznie wskazuje na *metody badawcze* nie zaś na *metodologię*, rozróżniając sposób realizacji pracy naukowej (metodę / metody) od nauki o metodach (metodologii). Nie jest to wcale kwestią oczywistą – niestety często w pracach naukowych nadużywa się słowa „metodologia”, gdy w rzeczywistości opisuje się jedynie „zbiór metod”. Autor nie popełnia tego błędu odwołując się do wybranych przez siebie metod badawczych: metody dogmatycznoprawnej (podstawowej), uzupełnianej o metody prawnoporównawczą, historyczną oraz interdyscyplinarną (łączącą w sobie elementy analizy uwarunkowań technicznych i ekonomicznych). Biorąc pod uwagę przedmiot odniesienia (sektor energetyczny i regulacje prawne właściwe w jego obszarze analizowane na przestrzeni czasu) podejście to jest odpowiednie.

Oceniając strukturę pracy zaznaczyć jednak należy, że niektóre z jej fragmentów mogłyby zostać wyróżnione w ramach oddzielnych jej części. Dotyczy to m.in. istotnej z punktu rozwiązania problemu naukowego teorii sprawiedliwości energetycznej, w rozprawie ujętej w ramy podrozdziału „4.2. Spółdzielczość energetyczna – cechy i kształtowanie się pojęcia w ujęciu historycznym” (następujący po tej części podrozdział tego nie czyni – zob. 4.3).

⁴ łac. „intencja tekstu” i „intencji autora”, zob. U. Eco, „Interpretation and History” [w:] S. Collini (red.) *Interpretation and Overinterpretation*, Cambridge 1992, s. 25.

3. Problem naukowy i założenia badawcze

Zasadniczym przedmiotem badań prowadzonych przez Autora, a tym samym problemem naukowym, którego to Kandydat podjął się próby rozwiązania w rozprawie, jest ocena „czy – i w jakim zakresie – przepisy prawa regulujące spółdzielnię energetyczną sprzyjają udziałowi tego podmiotu i społeczeństwa w sprawiedliwej transformacji energetycznej” (s. 26). Rozpatrując obszar badań (wychodzący poza prawo polskie), a także zestawienie instytucji spółdzielni energetycznej z procesem transformacji energetycznej oraz zastosowane przez Kandydata autorskiego – własnego podejście do analizowanej materii, problem ten – uzupełniony o trzy kwestie szczegółowe⁵ – uznać należy za zasadny w kontekście kryteriów ustawowych.

Rozwiązanie przedmiotowego problemu naukowego jest głównym celem Autora. O oryginalności pracy Kandydata w tym zakresie, świadczą wskazane powyżej okoliczności, z których wyróżnić pragnę wspomniane „podejście autorskie”. Dostrzegam je przede wszystkim w założeniach konkretyzujących problematykę badawczą rozprawy, tj. przyjęciu, że:

- (i) ... przepisy regulujące spółdzielnię energetyczną są rozproszone w licznych aktach prawnych;
- (ii) ... weryfikacja, czy konstrukcja prawna spółdzielni energetycznej oraz przyznanych temu podmiotowi instrumentów wsparcia – operacyjnych oraz inwestycyjnych – sprzyja realizacji celu, jakim jest udział społeczeństwa w transformacji energetycznej powinna zostać przeprowadzona pod kątem zgodności z zasadami spółdzielczymi oraz urzeczywistnianiem sprawiedliwego wymiaru transformacji energetycznej;

⁵ Są nimi: „po pierwsze, ocena (ustalenie) rozwoju procesu transformacji energetycznej w ujęciu globalnym, europejskim i wybranych krajach świata ze szczególnym uwzględnieniem jej społecznego wymiaru, w tym spółdzielni; po drugie, ocena ewolucji kształtowania się regulacji prawnej spółdzielni energetycznej jako formy rozwoju energetyki obywatelskiej, w sprawiedliwej transformacji energetycznej w Polsce oraz określenie czynników prawnych i społecznych wpływających na ich rozwój; po trzecie, ocena uwarunkowań prawnych dotyczących zakładania, organizacji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych (w tym aspektów finansowych), a także realizacji przez nie zasad spółdzielczych w aspekcie sprawiedliwej transformacji energetycznej” (ss. 26 – 27).

- (iii) ... rozważania dotyczące działalności w obszarze odnawialnych źródeł energii, podejmowane z perspektywy nauk prawnych, powinny uwzględniać wpływ instrumentów ekonomicznych oraz uwarunkowań technologicznych;
- (iv) ... regulacje dotyczące transformacji energetycznej, zwłaszcza energetyki obywatelskiej w Polsce są rozwijane w sposób zróżnicowany (ss. 27 – 28).⁶

Podejście to jest słuszne, przy czym w zasadniczej mierze – *vide* pkt (i), (iii), (iv) powyżej – oczywiste, w szczególności dla zajmujących się przedmiotową materią. Nie jest to jednak wadą pracy. Jak większość instytucji prawnych prawa polskiego, czy wężiej prawa energetycznego, spółdzielnia energetyczna (jako instytucja prawna) jest objęta zakresem oddziaływania różnych aktów prawnych (i). Wpływa to tym samym na różny sposób ich regulowania, a także wspomniany rozwój (iv). Z uwagi na znaczenie uwarunkowań ekonomicznych i technologicznych (lub też technicznych) właściwym jest przeanalizowanie tej problematyki w sposób interdyscyplinarny (iii) – *vide* stosowana przez Kandydata metoda badawcza.

To, co jednak wyraźnie wskazuje na oryginalność zaproponowanego przez Autora podejścia do rozwiązania problemu naukowego przedstawionego w rozprawie, to dokonanie teleologicznej weryfikacji prawnej konstrukcji instytucji spółdzielni energetycznej (obejmującej przyznane instrumenty wsparcia) w zakresie pozytywnego wpływu na partycypację społeczną w transformacji energetycznej (ii). Chodzi tu o zbadanie tego, czy instytucja ta „sprzyja realizacji celu, jakim jest udział społeczeństwa w transformacji energetycznej” (s. 27) – przy czym (i co istotne dla oryginalności rozwiązania problemu naukowego ujętego w rozprawie) – weryfikacja ta „powinna zostać przeprowadzona pod kątem zgodności z zasadami spółdzielczymi oraz urzeczywistnianiem sprawiedliwego wymiaru transformacji energetycznej” (s. 27).

W tak przedstawionych ramach, Autor podejmuje się weryfikacji przyjętej na potrzeby pracy rozbudowanej hipotezy badawczej⁷ w brzmieniu:

⁶ Numeracja (i) – (iv) własna.

⁷ Hipoteza ta wyszczególniona w tytule podrozdziału 1.5. w tekście pracy omyłkowo jest określona tezą, zob. s. 31.

[p]roces kształtowania się regulacji prawnej spółdzielni energetycznej w polskim prawie, pomimo licznych zmian zachodzących w stosunkowo krótkim czasie, doprowadził do ustanowienia ram prawnych pozwalających spółdzielni energetycznej na funkcjonowanie w obszarze OZE [odnawialnych źródeł energii]. Zgodnie z obowiązującym prawem, spółdzielnia energetyczna ma precyzyjnie określony przedmiot działalności oraz przyznano jej korzystny system wsparcia. W tym zakresie polskie prawo umożliwia społeczeństwu udział w transformacji energetycznej. Konstrukcja prawna spółdzielni energetycznej de lege lata nie urzeczywistnia jednak w pełni sprawiedliwej transformacji energetycznej. Z tego względu konieczne jest wprowadzenie zmian w regulacji prawnej spółdzielni energetycznej zapewniających w większym stopniu zgodność z zasadami spółdzielczymi oraz uwzględniających konieczność zapewnienia stabilności systemu elektroenergetycznego (s. 31).

W rozprawie Autor z powodzeniem uszczegóławia i weryfikuje tę hipotezę. Jak zauważa w ostatniej części pracy („Rozdział VIII Rozważania końcowe”), „[s]półdzielnia jako forma prawna działalności polegającej na wytwarzaniu energii z OZE na własne potrzeby, zasługuje na szczególną aprobatę” (s. 333), zaś „[r]egulacja prawna spółdzielni wynikająca z ustawy – Prawo spółdzielcze sprzyja udziałowi społeczeństwa w transformacji energetycznej, co akcentuje jej sprawiedliwy wymiar” (s. 333), natomiast „zasady spółdzielcze w pełni wpisują się w realizację sprawiedliwości energetycznej” (s. 333).

4. Walory i wartość naukowa rozprawy

Oryginalne rozwiązanie problemu naukowego przez Kandydata nie jest jedyną zaletą pracy. Rozprawa ma duży walor poznawczy, wsparty przez solidne podstawy teoretyczne oraz wnikliwą dekonstrukcją regulacji prawnych (zarówno przeszłych, projektowanych jak i obowiązujących). Wynika to z wiedzy w obszarze spółdzielczości, w tym spółdzielczości energetycznej oraz umiejętności analitycznych jej Autora.

W rozprawie doceniam kompleksowe podejście Kandydata do problematyki uregulowania spółdzielni energetycznych w prawie polskim i europejskim, w tym pracę wykonaną w obszarze rozważań historycznych. Pozytywnie oceniam odwołanie się do zasad spółdzielczości w połączeniu z teorią sprawiedliwości energetycznej⁸. Jak prawidłowo zauważa Kandydat „[w]artości spółdzielcze wpisują się w ideę sprawiedliwej transformacji energetycznej” (s. 86), co skłania go do „szerszego omówienia ... w jaki sposób spółdzielczy model działalności wpisuje się w sprawiedliwość energetyczną a tym samym sprzyja sprawiedliwej transformacji” (s. 87). Praca ma szansę spopularyzować tę koncepcję wśród badaczy polskich, umożliwiając włączenie się w bieżące trendy naukowe.

Dużą wartością pracy są także ustalenia prawnoporównawcze przeprowadzone przez Autora. Dotyczy to przede wszystkim wyników badań komparatystycznych obejmujących analizę prawnych uwarunkowań funkcjonowania spółdzielni energetycznych w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej: Niemiec, Austrii, Holandii, Włoch i Hiszpanii, ale także liczne uwagi Autora dotyczące uwarunkowań prowadzenia działalności przez tego podobne struktury w innych państwach świata (np. Danii, Ukrainy, Tanzanii, Japonii czy Chin). W zasadniczej części uwagi te obejmuje „Rozdział IV Geneza spółdzielczości, w tym spółdzielczości energetycznej. Spółdzielnie energetyczne w wybranych krajach świata”. Po odpowiednim opracowaniu ta część pracy może dodatkowo stanowić przedmiot oddzielnych publikacji.

Rozprawa ma także charakter porządkujący i przeglądowy, w zakresie w jakim w sposób szczegółowy omawia się w niej przepisy polskie obejmujące spółdzielnie energetyczne (zob. „Rozdział V Kształtowanie się regulacji spółdzielni energetycznej w polskim systemie prawa”). W tym obszarze Kandydat dogłębnie przedstawia stan prac legislacyjnych oraz ich wyniki, poczynawszy od inicjatyw poprzedzających wprowadzenie pojęcia „spółdzielni energetycznej” do polskiego systemu prawnego w 2016 r., aż do unormowań obowiązujących na koniec września 2025 r. Pomijając pierwsze

⁸ ang. *energy justice*.

pomysły regulacyjne zgłaszane przez przedstawicieli doktryny oraz ekspertów sektora energetycznego (*vide* wspomniany przez Autora pionier polskiej spółdzielczości energetycznej śp. prof. Krzysztof Żmijewski), jest to zatem blisko dekada funkcjonowania tej instytucji prawnej w Polsce. Dekada, którą Kandydat przeanalizował w sposób bardzo skrupulatny, omawiając nie tylko obowiązujące przepisy prawne, ale i te projektowane, *vide* inicjatywa senacka z 2021 r. (zob. ss. 155 – 158).

Odnotować należy także to, iż Autor nie boi się prezentować własnych ocen i sądów. Dotyczy to np. negatywnego wpływu braku szczegółowej regulacji określającej sposób prowadzenia rozliczeń energii na rzeczywistą działalność spółdzielni energetycznych (s. 159), konieczności analizy zgodności systemu opustów z przepisami prawa europejskiego (s. 295), czy zbyt radykalnego podejścia jakim byłoby całkowite usunięcie wymogów prawnych w obszarze unormowania spółdzielni energetycznych (s. 330). W czasach algorytmów i sztucznej inteligencji ten przejaw *intelligentia humana* zasługuje na docenienie. Co więcej, wiele z tych komentarzy Autora ma wymiar praktyczny. Dotyczy to m.in. błędnego posługiwania się określeniem „spółdzielnia w organizacji” (s. 203), czy też katalogu wnioskodawców o wydanie warunków przyłączenia (s. 280).

Poza wskazanymi powyżej komentarzami, wspomnianych ocen własnych i sądów jest w pracy sporo (zob. s. 135, s. 143, ss. 157 – 158, s. 162, s. 164, s. 173, s. 182, ss. 188 – 189, itd.). Niemniej jednak, wśród licznych komentarzy Autora, poniższy fragment zasługuje na szczególną uwagę. Poza negatywną oceną działań w zakresie analizowanej materii wyrażoną przez Kandydata („Autor krytycznie natomiast odnosi się do procesu kształtowania regulacji spółdzielni energetycznych w prawie polskim” (s. 342), fragment ten w przystępny sposób podsumowuje przedmiotowy proces związany z pozycją prawną spółdzielni energetycznych w Polsce:

[n]ajwiększą barierę utrudniającą zakładanie spółdzielni energetycznych stanowił brak przepisów wykonawczych szczegółowo regulujących rozliczenia w ramach systemu wsparcia. Dowodzi tego dynamika rozwoju sektora spółdzielni energetycznych w Polsce. Przed wejściem w życie rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 marca 2022 r. w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń

spółdzielni energetycznych w kraju funkcjonowały wyłącznie pojedyncze spółdzielnie energetyczne wykorzystujące instalacje OZE o niewielkiej mocy. Powyższego dowodzi także znaczny wzrost liczby tych podmiotów obserwowany od 2023 r. Liczne zmiany przepisów w latach 2016-2022, jak również brak jasnych reguł rozliczania wytworzonej energii składały się na niekorzystne otoczenie instytucjonalno-prawne ograniczające rozwój spółdzielczości energetycznej (s. 342).

W tym kontekście, nie do pominięcia są także przedstawione przez Kandydata postulaty *de lege ferenda*. Autor wywodzi je z przeprowadzonej w rozprawie oceny polskich przepisów właściwych w zakresie spółdzielni energetycznych. Łącznie jest ich dziewięć. Są nimi:

- (i) ... postulat zwiększenia stabilności prawa;
- (ii) ... postulat dotyczy zmniejszenia minimalnej liczby założycieli spółdzielni;
- (iii) [postulat] większego oparcia funkcjonowania spółdzielni energetycznych na zasadach spółdzielczych;
- (iv) ... postulat ... zapewnienia spółdzielcom skutecznego wpływu na decydowanie o kierunkach rozwoju działalności spółdzielni energetycznej;
- (v) [postulat:] utrzymanie obecnego systemu wsparcia wyłącznie dla spółdzielni energetycznych, których przedmiot działalności polega na wytwarzaniu energii elektrycznej ze sterowalnych źródeł OZE;
- (vi) ... postulat odnosi się do konieczności zwiększenia konkurencyjności systemu opustów względem innych możliwych sposobów wykorzystania energii elektrycznej pochodzących ze sterowalnych źródeł OZE;
- (vii) ... postulat ... zmian w systemie wsparcia operacyjnego;
- (viii) ... postulat ... zachowania priorytetu w zakresie wspierania rozwoju spółdzielni energetycznych, które korzystnie wpływają na obszary wiejskie;
- (ix) ... postulat dotyczy kryteriów wsparcia inwestycyjnego kierowanego względem spółdzielni energetycznych (ss. 344 – 352).

Wnioski te świadczą o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydata, a także wskazują na jego wiedzę teoretyczną w analizowanym obszarze.

5. Uwagi polemiczne i refleksje analityczno-postulatywne

Istotą dyskursu naukowego jest wymiana myśli, stąd też w tej części recenzji przedstawiam kilka uwag o charakterze polemicznym, uzupełnionych o kilka dodatkowych refleksji analityczno-postulatywnych. Kwestie te jednak nie wpływają negatywnie na ogólną, pozytywną ocenę pracy.

Autor podnosi, iż Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) stoi za koncepcją „budżetu węglowego”, wskazując, iż to raporty tej organizacji „wprowadziły koncepcję budżetu węglowego” (s. 38). Zauważyć jednak należy, że budżet węglowy jako instytucja prawna został wprowadzony w Wielkiej Brytanii poprzez przyjęcie *Climate Change Act* (2008 r.), zaś Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu z pewnością przyczynił się do promocji tej instytucji⁹. Zastosowana przez Kandydata metoda prawnoporównawcza uzasadnia mój komentarz w tym zakresie.

Odnosząc się do systemów scentralizowanych opisuje je jako oparte na „niewielkiej liczbie wielkoskalowych elektrowni spalających paliwa kopalne lub wykorzystujących energię jądrową”, wykazujących „liczne wady oraz słabości, ujawnione przede wszystkim poprzez kryzysy energetyczne” (s. 40). Wydaje się, iż niepotrzebnie mieszane są tu porządki „konwencjonalny” i „jądrowy”, w dodatku zestawione z cezurą XIX i XX wieku (s. 40) oraz wspomnianymi kryzysami energetycznymi (tu nasuwa się pytanie: z którymi konkretnie kryzysami?). Zastosowane przez Autora i bliskie mi podejście interdyscyplinarne pozwala mi podnieść tę kwestię.

Pisząc o transformacji energetycznej Kandydat zauważa, że „podejście do problematyki rozwijania systemów energetycznych w oparciu o odejście od paliw kopalnych pozwoliło na wykształcenie pojęcia transformacji energetycznej (ang. *energy transition / energy transformation*), zaznaczając przy tym, iż „panuje konsensus dotyczący pojmowania istoty tego pojęcia” (s. 43). W angielskojęzycznej literaturze przedmiotu sprawa ta jest bardziej skomplikowana i mamy zarówno przypadki

⁹ Zob. IPCC, *Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge 2014, s. 130.

traktowania tych pojęć w sposób tożsamy jak i odmienny, w którym to *energy transition* ma wymiar bardziej społeczny, zaś *energy transformation* bardziej techniczny¹⁰.

Lektura rozprawy skłoniła mnie także do kilku refleksji, które następnie przerodziły się w pytania. Po pierwsze, zastanawia mnie jak Autor postrzega rolę społeczności energetyczne, które – jak wskazuje – mają znaczenie dla ewolucji modelu spółdzielczego (s. 61), w kontekście zagrożeń kryzysowych, w tym katastrof naturalnych? Czy w ocenie Autora jest tu jakaś przestrzeń na wykorzystanie tych struktur?

Po drugie, zastanawia mnie jak Autor ocenia decyzję Prezydenta RP dotyczącą skierowania do ponownego rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 marca 2025 r. (druk nr 1130)? W pracy odnotowuję jedynie lakoniczne stwierdzenie faktu, iż „[p]omimo uchwalenia ustawy, została ona skierowana do ponownego rozpatrzenia przez Prezydenta RP” (s. 170).

Po trzecie, w związku z zakończeniem procesu legislacyjnego w przedmiocie druku nr 1746¹¹, zastanawia mnie jak Autor ocenia ostateczną wersję przyjętych przepisów, w szczególności w zakresie nowych zadań Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki?

Po czwarte, w kontekście dość szeroko omawianej przez Autora zasady „jeden członek, jeden głos” (ss. 196 – 197), a także w świetle sekcji 6.5.1., zastanawia mnie jak Kandydat ocenia ostatnią nowelizację ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych¹² (która to ogranicza krąg pełnomocników na walnych zgromadzeniach spółdzielni)? Czy rozwiązanie te mogłoby mieć zastosowanie (czy jako tożsame powinno zostać wprowadzone) na gruncie przepisów dotyczących spółdzielni energetycznych?

Ostatnią z moich refleksji jest swego rodzaju zawód dotyczący nierozwinięcia pewnych interesujących wątków zarysowanych w rozprawie. Chodzi tu np. o rozważania związane z naruszeniem zakazu podejmowania działalności konkurencyjnej

¹⁰ Zob. M. Child, Ch. Breyer (2017) „Transition and transformation: A review of the concept of change in the progress towards future sustainable energy systems” *Energy Policy* nr 107, ss. 11 – 26.

¹¹ Ustawa z dnia 9 października 2025 r. o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1535.

¹² Ustawa z dnia 4 grudnia 2025 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (niepublikowana).

(ss. 200 – 201), czy też wyjaśnienie „dlaczego ustawodawca nie zdecydował się na oparciu[e] działalności spółdzielni energetycznej na postulowanej przez doktrynę oraz praktykę możliwości rozliczania nadwyżek energii do sieci w oparciu o mechanizmy gwarantujące cenę lub wartość energii” (s. 133). Podobnie zauważam, iż w pracy, po przedstawieniu w podrozdziale 8.3. wniosków *de lege ferenda* brakuje kilku zdań ostatecznie podsumowujących rozprawę.

6. Kwestie stylistyczne i komentarze edytorskie

W odniesieniu do kwestii stylistycznych oraz komentarzy o charakterze edytorskim zauważyć należy, iż niekiedy Autor stosuje różne zabiegi redakcyjne. Tak dzieje się m.in. w przypadku formy zapisu słów pochodzenia obcego. Autor stosuje takie formy zapisu jak – kursywa (ang. *sustainable*) – kursywa i cudzysłów (ang. „*sustainable development*”) (s. 46, podobnie s. 35), czy też wprowadza przecinek w miejsce kropki – (ang. *energy independence*) (s. 35).

Zwracam także uwagę na wykorzystane w rozprawie słowo „resort” (s. 330), powszechne w języku potocznym, zaś praktycznie nieistniejące już w obecnej rzeczywistości prawnej (z pewnymi nielicznymi wyjątkami – *vide* Ministerstwo Obrony Narodowej)¹³, a także na zwrot „odnośnie”, który Autor wielokrotnie zapisuje bez przyimka „do”, np. „projekt nie zawierał rozwiązań odnośnie różnicowania sytuacji” (s. 122), podczas gdy poprawne brzmienie to: „projekt nie zawierał rozwiązań odnośnie do różnicowania sytuacji”. Odnosząc się do projektu rządowego (s. 167), Kandydat błędnie określa „projektodawcę” mianem „ustawodawcy”¹⁴.

Szczególną uwagę zwracam także na sposób cytowania. Niekiedy, długie fragmenty tekstu nie mają żadnego odwołania do źródła. Ma to miejsce np. w odniesieniu do dyskusji dotyczącej transformacji energetycznej prowadzonej w podrozdziale

¹³ Zob. MON (2024) „Resortowa strategia sztucznej inteligencji do roku 2039”.

¹⁴ Zob. przypis 810 (s. 167).

2.3 o takim samym tytule (chodzi o fragment na ss. 43 – 44). W oczywisty sposób przyjmuję, iż dyskusja ta ma charakter autorski, niemniej jednak zalecałbym wprowadzanie źródeł (tak by podeprzeć przedstawianą w wywodzie argumentację).

W pracy odnotowałem także kilka mniejszych problemów interpunkcyjnych i edycyjnych (brak kropki, brak przecinka, brak kursywy, itp.), literówek czy nieścisłości. Te elementy warsztatu nie rzutują negatywnie na pozytywny obraz całości pracy, niemniej jednak szczerze zachęcam Autora do poświęcenia im w przyszłości większej uwagi.

7. Wnioski i konkluzja

Podsumowując recenzję rozprawy doktorskiej magistra Tomasza Henryka Marca, stwierdzam, iż przedłożona rozprawa stanowi wartościowe studium prawne obejmujące oryginalne rozwiązanie problemu naukowego spółdzielni energetycznej jako podmiotu transformacji energetycznej.

Materia opracowana w ramach pracy oraz sama jej treść świadczy o pogłębionej ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydata w zakresie nauk prawnych jak i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, w tym krytycznej analizy tekstów prawnych. Praca charakteryzuje się wysoką wartością poznawczą i starannością merytoryczną, co w połączeniu z prawnoporównawczym ujęciem tematu stanowi dobrą podstawę do jej publikacji.

Z uwagi na powyższe, **w kontekście przewidzianych prawem kryteriów niezbędnych do uzyskania stopnia naukowego doktora, jednoznacznie stwierdzam, że kryteria te zostały spełnione przez Kandydata, z racji tego zgłaszam wniosek o kontynuowanie procedury jego przewodu doktorskiego, włącznie z dopuszczeniem do obrony pracy.**

Maciej
Sokołowski

Elektronicznie podpisany
przez Maciej Sokołowski
Data: 2026.01.09 13:38:33
+09'00'

dr hab. prof. ucz. Maciej M. Sokołowski